

Характерною особливістю даної методики є збільшення числа задач-запитань якісно-теоретичного, світоглядно-пізнавального й культурологічного змісту. Перед учнями ставляться узагальнені питання-проблеми, відповідь на які вимагає не переоповідання готових міркувань і висновків підручника або оголошених учителем, а творчих пошуків і зусиль, глибокого розуміння суті явищ і вміння застосовувати знання на практиці. Попрацювавши із задачами й питаннями самостійно, учень має можливість порівняти свої результати й висновки із відповідями наведеними в кінці теми. Задачі-запитання даються також безпосередньо під час пояснення вчителем основних положень, законів відповідної теми фізики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дубровська Д.М. Основи психології: навч. посіб. / Д.М. Дубровська. – Львів: Світ, 2001. – 280 с.
2. Веб-сайт «Нова українська школа.» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/> – (Міністерство освіти і науки України). – Назва з екрану.
3. Коршак Є.В. Фізика: підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл.: рів. стандарту / Є.В. Коршак, О.І. Ляшенко, В.Ф. Савченко. – К.: Генеза, 2011. – 256 с.
4. Новак О.Ф. Ідеї теоретичного пошуку в курсі фізики середньої школи / О.Ф. Новак, М.В. Остапчук // Фізика. – 2000. – № 25(73). – С. 2-3.
5. Остапчук М.В. Методика теоретичного вивчення електростатики в класах природничо-математичного профілю: [Текст]. / М.В. Остапчук, В.М. Остапчук // Вісник Чернігівського національного університету імені Т.Г. Шевченка; гол. ред. М.О. Носко. Вип. 138. – Чернігів: ЧНПУ, 2016. – С. 122-129.
6. Розв'язування навчальних задач з фізики: питання теорії і методики / С.У. Гончаренко, Є.В. Коршак, А.І. Павленко [і ін.]; за заг. ред. Є.В. Коршака. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2004. – 185 с.

REFERENCES

1. Dubrovs'ka D.M. Osnovy psykholohiyi: navch. posib. / D.M. Dubrovs'ka. – L'viv: Svit, 2001. – 280 s.
2. Veb-sayt «Nova ukrayins'ka shkola.» [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/>. – (Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy). – Nazva z ekranu.
3. Korshak Ye.V. Fizyka: pidruch. dlya 11 kl. Zahal'noosvit. navch. zakl.: riv. standartu / Ye.V. Korshak, O.I. Lyashenko, V.F. Savchenko. – K.: Heneza, 2011. – 256 s.
4. Novak O.F. Ideyi teoretychnoho poshuku v kursy fizyky seredn'oyi shkoly / O.F. Novak, M.V. Ostapchuk // Fizyka. – 2000. – № 25(73). – S. 2-3.
5. Ostapchuk M.V. Metodyka teoretychnoho vyvchennya elektrostatyky v klasakh pryrodnycho-matematychnoho profilyu: [Tekst] / M.V. Ostapchuk, V.M. Ostapchuk // Visnyk Chernihivs'koho natsional'noho universytetu imeni T.H. Shevchenka; hol. red. M.O. Nosko. Vyp. 138. – Chernihiv: CHNPU, 2016. – S. 122-129..
6. Rozv'yazuvannya navchal'nykh zadach z fizyky: pytannya teorii i metodyky / S.U. Honcharenko, Ye.V. Korshak, A.I. Pavlenko [i in.]; za zah. red. Ye.V. Korshaka. – K.: NPU im. M.P. Drahomanova, 2004. – 185 s.

Н.В. ОСТАПЧУК. МЕТОДИКА ТЕОРЕТИЧЕСКОГО ИЗУЧЕНИЯ ТЕМЫ ПО ФИЗИКЕ «СВЕТОВОЙ ПОТОК И ФОТОМЕТРИЧЕСКИЕ ВЕЛИЧИНЫ» В КЛАССАХ ЕСТЕСТВЕННО-МАТЕМАТИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ

В статье рассматривается методика изучения темы по физике «Световой поток и фотометрические величины» в классах естественно-математического профиля. Характерной особенностью данной методики является увеличение числа задач-вопросов качественно-теоретического, мировоззренчески-познавательного и культурологического содержания, которые используются как в процессе объяснения так и закрепления изученного материала.

Ключевые слова: методика, теоретическое мышление, световой поток и фотометрические величины, естественно-математический профиль.

M.V. OSTAPCHUK METHODS THEORETICAL STUDY OF TOPICS IN PHYSICS "LUMINOUS FLUX AND PHOTOMETRIC VALUES" IN THE CLASSES OF NATURAL MATHEMATICAL STRUCTURE

In the article deals with the method of study topics in Physics "Luminous flux and photometric values" in the classes of natural mathematical structure. A characteristic feature of this method is to increase the number of quality problems, issues and theoretical, ideological and cultural and educational content used in the process of explanation and consolidate the learned material.

Key words: methodology, theoretical thinking and photometric luminous flux values, natural and mathematical profile.

Рекомендовано до друку.

Канд. пед. наук, проф., член-кор. АПСН В.І. Тишук.

Одержано редакцією 08.05.2017 р.

УДК: 373. 5. 016: 81' 243 (07)

Л.В. МОРОЗ, В.М. ТРОФІМЧУК, С.С. ВАСИЛЬКЕВИЧ

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПОРТФОЛІО В ПРАКТИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті проаналізовано особливості застосування європейського мовного портфоліо при вивченні іноземної мови. Автором детально розглянуто три обов'язкових компоненти мовного портфоліо: мовний паспорт, мовну біографію, мовне досьє. Особлива увага звернена на основні напрямки діяльності вчителя зі впровадження європейського мовного портфоліо в іноземне навчання учнів.

Ключові слова: європейське мовне портфоліо, іноземна мова, мовний паспорт, мовна біографія, мовне досьє.

© Л.В. Мороз, В.М. Трофімчук, С.С. Василькевич, 2017

Сучасна освіта України зорієнтована на компетентнісний підхід до навчання підростаючого покоління. Основними компетенціями для сучасного школяра є вирішення й успішний розв'язок проблем, розуміння суті конкретних проблемних ситуацій і бачення варіантів їх можливого вирішення, наявність і вибір низки методів для їх розв'язання, прояв творчості й ініціативи для реалізації поставленої мети. Особливе місце займає мовна компетентність, оскільки знання іноземних мов сприяє порозумінню громадян різних країн, дозволяє вільно орієнтуватися й комфортно почуватися в країні, мова якої вивчається. Тому завданням сучасної школи є пошук й використання ефективних інноваційних методів та технологій навчання іноземної мови. Серед таких інноваційних методів вирізняється метод портфоліо, зокрема, європейський мовний портфоліо, розроблений з метою стандартизації вимог до вивчення, викладання й оцінювання досягнень у галузі вивчення іноземних мов громадянами європейських країн.

Проблема застосування методу портфоліо в навчальному процесі розглядається в роботах Бабенко Б., Дутко Н., Мейер Д., Пейп С. Дж., Сметаннікової Н., Шалигіної І. та ін. [1]. Низка вчених (Бірюкова Н., Полат С., Опаріна Н. та ін.) акцентують увагу на ефективності застосування методу портфоліо для формування в учнів уміння аналізувати й оцінювати процес власного розвитку організації навчальної діяльності. Особливості роботи з портфоліо під час вивчення іноземної мови досліджують Іванченко Т., Тішечкіна К., Мартинюк Л., Кушнерук Р., Кар'пюк О. та ін. [3; 4; 6].

Актуальність проблеми, її відповідність запитам сучасного суспільства зумовили вибір теми статті та її **мету** – аналіз особливостей застосування європейського мовного портфоліо в процесі вивчення іноземної мови.

Портфоліо (від англ. portfolio – портфель, папка) – це папка документів з навчального предмету як компонента навчальної діяльності учнів, який ведеться учнями за педагогічного супроводу вчителя.

Найбільш вагомим, на думку Тішечкіної К., аргументом на користь застосування мовного портфоліо є можливість регулярного, систематичного моніторингу пізнавальної діяльності за схемою: проблема планування процесу вивчення й розв'язання проблеми (стратегія і тактика), практичний результат роботи (тест, реферат, проект тощо) [6]. В цьому контексті дослідниця вирізняє й алгоритм впровадження мовної компетентності в навчальний процес: мотиви – знання – уміння – навички – ставлення – компетентність.

Іванченко Т. виокремлює основну мету та завдання ведення портфоліо учнем – розвиток навичок саморефлексії як формування здатності того, хто навчається, до самостійної оцінки свого рівня володіння мовою у співставленні з європейськими нормами. Серед основних завдань він вирізняє такі: ведення портфоліо для визначення своїх досягнень у вивченні іноземної мови, подальше вдосконалення своїх знань і вмінь, розвиток і підтримка зацікавленості кожного щодо вивчення мов на протязі всього життя, забезпечення людині соціальної мобільності в межах єдиної Європи [3].

Мартинюк Л. до основних функцій учнівського портфоліо відносить такі: мотиваційну – спонукає учнів до систематичної роботи; діагностичну – показує прогрес у навчанні за семестр, рік, рейтингову – демонструє рівень сформованості вмінь та навичок; змістову – охоплює весь зміст вивченого матеріалу; розвивальну – забезпечує безперервність процесу навчання та розвитку за увесь курс вивчення мови; цілевизначальну – виробляє вміння ставити цілі [5].

Європейське мовне портфоліо (European Language Portfolio), яке є основою мовного портфоліо учня, було розроблене й апробоване Відділом мовної політики при Раді Європи в Страсбурзі в 1998-2000 р. р. Саму ідею було реалізовано в Німеччині, Франції та Швейцарії, після чого вона пройшла успішне випробування в 15 країнах-членах Ради Європи. В Україні Європейське мовне портфоліо було презентовано в 2003 році. Європейське мовне портфоліо – це пакет документів, у якому кожен, хто опановує мову, може зібрати й у систематизованому вигляді презентувати свої досягнення [2].

Як вважає Іванченко Т., введення європейського мовного портфоліо («European Language Portfolio») обумовлене всезростаючою інтерактивністю й мобільністю європейського суспільства. Він зазначає, що у всіх матеріалах цього документу увага акцентована на самостійній роботі щодо вивчення іноземної мови, а серед важливих якостей людини виокремлюються спроможність до самоорганізації, висока самосвідомість, поєднання незалежності мислення і дій із соціальною відповідальністю. А портфоліо, на його думку, як інструмент мотивації молодих людей до вивчення іноземних мов, а також введення мовного навчання на всіх етапах шкільної, професійної і неперервної освіти ... є вагомими засобами для розвитку мобільності [3].

Європейське мовне портфоліо передбачає три основні рівні володіння іноземною мовою та мовленнєвими компетенціями – А, В, С. Рівні визначаються за основними видами мовленнєвої діяльності:

- розуміння (усної форми мови — аудіювання та письмової — читання);
- говоріння (монолог як форма продуктивного говоріння або діалог як інтерактивне говоріння);
- письмо як окремий продуктивний вид мовленнєвої діяльності.

Пропонуються три обов'язкових компоненти мовного портфоліо: мовний паспорт; мовна біографія; мовне досьє.

Мовний паспорт підсумовує лінгвістичну індивідуальність його власника; особисті досягнення у вивченні мови та особистий досвід міжкультурного спілкування. Він містить: фото учня; анкетні дані учня; особисту інформацію (хобі тощо); критерії оцінювання навчальних досягнень учнів; власну самооцінку володіння іноземною мовою.

Мовна біографія (встановлює проміжні цілі, уможливує перевірку власних досягнень, фіксує етапи мовного й міжкультурного спілкування. Мовна біографія містить:

- таблиць оцінювання вчителем рівня оволодіння учнем іноземною мовою (який заповнюється у вигляді графіка із зазначенням виду мовленнєвої діяльності, що оцінюється);

- таблиць самооцінки учнем власних досягнень, що дає змогу розвивати об'єктивну самооцінку;
- графіки оцінки вчителем і самооцінки учнем досягнень можуть виконуватися на одному аркуші в різних кольорах (учитель – червоним, учень – зеленим). Це ефективний засіб самоконтролю та контролю з боку батьків. За графіком легко простежити ріст, стабільність чи спад знань учня; він є ефективним чинником розвитку самоаналізу та самооцінки учнем власних досягнень;
- аркуш самоосвіти, що дає учням право вибору теми самоосвітньої діяльності згідно з їх інтересами, рівнем оволодіння іноземною мовою, тобто є особистісно зорієнтованим. Це можуть бути біографії кумирів, сучасні пісні англійською мовою та їх переклад, кулінарні рецепти тощо;
- алгоритми окремих видів діяльності на уроці, що самостійно чи з педагогічним супроводом створені як поради учням з удосконалення самоосвітньої компетентності учня під час проведення уроків, підготовки до тестування;
- аркуш рекордів, який учень обов'язково заповнює в кінці кожної теми, де констатує здобуті особисті досягнення з різних видів мовленнєвої діяльності, а також визначає свій рівень оволодіння іноземною мовою (в обсязі вивченої теми).

Мовне досє (зразки творчих робіт, виконані завдання, проекти тощо в ході вивчення іноземної мови). Мовне досє містить: творчі проекти учнів; доповіді з теми англійською мовою; кросворди з вивчених тем тощо.

Карп'юк О. стверджує, що «... така структура поетапного градуйованого оцінювання досягнень стимулює процес удосконалення й самовдосконалення, тобто освітній процес не припиняється після досягнення якогось певного рівня. Накопичуючи й аналізуючи свої практичні досягнення за методом портфоліо, учень застосовує набуті знання і, виходячи з життєвого досвіду, оцінює та переоцінює свою діяльність. Просуваючись повільно, але впевнено на проміжному етапі, учень виявляє нові цілі й нові перспективи [2].

Особлива роль у застосуванні методу портфоліо відводиться вчителю. Впровадження мовного портфоліо в роботу вчителя означає вихід на новий рівень самосвідомості учня, де він вибирає, оцінює, контролює процес навчання. Кушнерук Р. виокремлює такі основні напрямки діяльності вчителя щодо впровадження європейського мовного портфоліо в іншомовне навчання учнів:

- Формування навичок рефлексії учнів.

Спонування учнів до роздумів: Яким учнем щодо вивчення мови я є? Яким є моє учіння? Що я можу? Які є мої уроки? Який мій рівень володіння іноземною мовою?

- Ознайомлення зі структурою і функціями європейського мовного портфоліо, шкалою самооцінювання.

Ознайомлення учнів із завданнями і функціями європейського мовного портфоліо, використовуючи: презентацію компонентів; підкреслення цінності європейських рівневих шкал; показ зразка європейського мовного портфоліо і способу зазначення прогресу, спонукаючи учнів до співставлення своїх умінь із дескрипторами загальноєвропейської стандартизованої шкали самооцінки, обміну ідеями щодо покращення свого навчання з іноземної мови і створення постеру з найкращими пропозиціями для подальшої роботи під час вивчення іноземної мови.

- Формування навичок визначення цілей за допомогою дескрипторів.

Навчання школярів:

- співставляти свої рівні володіння іноземною мовою і дескриптори;
- визначати цілі за допомогою дескрипторів “Я можу”;
- використовувати дескриптори для визначення навчальних цілей усієї групи;
- використовувати дескриптори для підсумку досягнень і визначення індивідуальних навчальних цілей.

- Формування навичок і розвиток умінь планування учнями власної навчальної діяльності.

Заохочення учнів до:

- оцінювання різних видів навчальної діяльності з іноземної мови;
- аргументованого вибору ефективних видів навчальної діяльності;
- створення власних навчальних матеріалів у процесі виконання проектної роботи;
- співвіднесення видів навчальної діяльності з вміннями, визначеними в дескрипторах;
- регулярного поповнення створеного банку найефективніших видів навчальної діяльності.

- Поступове впровадження самооцінювання.

Навчання школярів оцінювати:

- власну роботу і роботу партнера з урахуванням коментарів учителя під час роботи в парах;
- індивідуальну роботу під час розмови з учителем про свої досягнення;
- якість оволодіння іноземною мовою після порад учителя, якість виконання того чи іншого завдання;
- прогрес у вдосконаленні вміння, поданого у дескрипторі;
- визначення поточних цілей та шляхів їх досягнення, а також усунення недоліків.

- Підтримка учнівської роботи з європейським мовним портфоліо.

Заохочення учнів до:

- групових дискусій щодо кращого використання європейського мовного портфоліо;
- інтерв'ювання тих учнів, які успішно використовують європейське мовне портфоліо;
- створення постерів з кращими ідеями і пропозиціями щодо використання європейського мовного портфоліо;
- міжнародних контактів та міжкультурних проектів щодо досвіду використання європейського мовного портфоліо;
- створення виставок з матеріалів учнів з використання європейського мовного портфоліо;

- створення проектів за результатами власного навчання з використанням ЄМП та їх презентації перед громадськістю (учителями, батьками, учнями інших класів) [4].

На її думку, мовне портфоліо розробляється для того, щоб:

- стимулювати вивчення людиною іноземної мови згідно з будь-яким загальнорекомендованим рівнем упродовж усього життя людини;

- зробити процес вивчення мови більш прозорим та ясным;

- формувати самоосвітню компетентність учня, що дозволяє йому аналізувати й усвідомлювати власний шлях навчання, а також впливати на нього;

- формувати інноваційну особистість учня, розвивати вміння конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі;

- ставити перед собою завдання й поетапно розв'язувати їх; створювати мотивацію навчальної діяльності;

- розвивати пізнавальні організаційні навички, творчі здібності учнів; формувати учнівську автономію, посиленість освіти для кожного конкретного учня [2].

Отже, використання європейського мовного портфоліо відображає загальну тенденцію переносу акценту в мовній освіті з поняття «навчання мови» на поняття «володіння мовою». Портфоліо допомагає учням осмислити результати своєї діяльності, вчить ідентифікувати й відображати рівень своїх досягнень відповідно до шкали самооцінювання за європейськими рівневими стандартами, сприяє усвідомленому сприйняттю іноземної мови як засобу міжкультурного спілкування, дає змогу вчителю залучити їх до формування нових цілей, показати динаміку, прогрес у навчанні. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у розробці форм і методів практичного застосування європейського мовного портфоліо в навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабенко Б. Досвід використання портфоліо / Б. Бабенко // Директор школи. – 2008. – № 4. – С. 7-15.
2. Європейське мовне портфоліо: метод. видання / укл. О. Кар'пюк. – Тернопіль: Лібрартера, 2008. – 112 с.
3. Иванченко Т.Ю. Языковой портфолио как стратегия изучения иностранного языка в течение всей жизни / Т.Ю. Иванченко // Молодой ученый. – 2013. – №5. – С. 704-707.
4. Кушнерук Р.І. Впровадження інноваційних освітніх технологій в навчально-виховний процес з іноземних мов: тематичний збірник праць / Р.І. Кушнерук – Рівне: РОІППО, 2014. – 48 с.
5. Мартинюк Л.І. Використання мовного портфоліо для посилення інтересу учнів середньої школи до вивчення англійської мови / Л.І. Мартинюк // Таврійський вісник освіти. – 2013. - №4. – С.243-229.
6. Тішечкіна К.В. Використання методу портфоліо на заняттях іноземної мови / К.В. Тішечкіна // Науковий вісник Миколаївського ДУ ім. В.О. Сухомлинського: зб. наук. праць. – Вип. 1.40 (92). – 2013. – С. 121-125.

REFERENCES

1. Babenko B. Dosvid vykorystannia portfolio / B. Babenko // Dyrektor shkoly. – 2008. – № 4. – S. 7-15.
2. Yevropeiske movne portfolio: metodychne vydannia / ukl. O. Karpiuk. – Ternopil: Libratera, 2008. – 112 s.
3. Yvanchenko T.Yu. Yazykovoї portfolio kak stratehiya yzuchenia ynostrannoho yazyka v techenye vseї zhyzny / T.Yu. Yvanchenko // Molodoї uchenyi. – 2013. – №5. – S. 704-707.
4. Kushneruk R.I. Vprovadzheniia innovatsiinykh osvıtnikh tekhnolohii v navchalno-vykhovnyi protses z inozemnykh mov: tematychnyi zbirnyk prats / R.I. Kushneruk – Rivne : ROIPPO, 2014. – 48 s.
5. Martyniuk L.I. Vykorystannia movnoho portfolio dlia posyleniia interesu uchniv serednoi shkoly do vyvchennia anhlis'koi movy. / L.I. Martyniuk // Tavriiskyi visnyk osvity. – 2013. – №4. – S.243-229.
6. Tishechkina K.V. Vykorystannia metodu portfolio na zaniattiakh inozemnoi movy / K.V. Tishechkina // Naukovyi visnyk Mykolaivskoho DU im. V.O. Sukhomlynskoho: zb. nauk. prats. – Vyp. 1.40 (92). – 2013. – S. 121-125.

Л.В. МОРОЗ, В.Н. ТРОФИМЧУК, С.С. ВАСИЛЬКЕВИЧ. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДА ПОРТФОЛИО В ПРАКТИКЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

В статье проанализировано особенности использования европейского языкового портфолио при изучении иностранного языка. Автором детально рассмотрено три обязательных компонента языкового портфолио: языковой паспорт, языковую биографию, языковое досье. Особое внимание обращено на основные направления деятельности учителя при внедрении европейского языкового портфолио в иноязычное обучение учащихся.

Ключевые слова: европейское языковое портфолио, иностранный язык, языковой паспорт, языковая биография, языковое досье.

L.V. MOROZ, V.M. TROFIMCHUK, S.S. VASYLKEYVYCH. METHOD OF USING PORTFOLIO IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING PRACTICE

In the article the peculiarities of European language portfolio application foreign language was analyzed. Three compulsory components of language portfolio were examined by author: the language passport, language biography, language files. Particular attention is drawn to the main directions of the teacher activities in European language portfolio introduction in training activity of foreign language students.

Key words: European language portfolio, foreign language, language passport, language biography, language files.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. О.В. Безкорвайна.

Одержано редакцією 12.05.2017 р.